

MARINA ŠIMEK  
Varaždin

STJEPAN VUKOVIĆ – UZ 90.  
OBLJETNICU ROĐENJA

*STJEPAN VUKOVIĆ – ANLÄßLICH DES  
90. GEBURTSTAGES*

Als Gründer der Prähistorischen, bzw. Archäologischen Abteilung des Stadtmuseums Varaždin und erster Archäologe der sich der Erforschung nordwestkroatischer Fundstellen widmete, ist Stjepan Vuković eine bedeutende Persönlichkeit. Er war nicht nur ein vorzüglicher Paläolithiker und Paläontologe sondern auch ein eifriger Aufzeichner verschiedener, fast vergessener Reichtümer des Bauernlebens. Vindija, eine der bekanntesten europäischen Höhlenfundstellen, heute auch weltbekannt, wurde 1928. vom jungen Lehrer S. Vuković für die Wissenschaft entdeckt.

Seine Ausgrabungen, nicht nur in Vindija-Höhle sondern auch an vielen anderen Fundstellen, führte er bis 1964. durch. Als langjähriger Leiter der Prähistorischen Abteilung im Museum trat er 1964. in den Ruhestand. So konnte er von nun an mehr Zeit seinem Lieblingsthema – Experiment in der Archäologie – widmen.

Stjepan Vuković, Gründer der Experimentalarchäologie in Kroatien starb am 15. 11. 1974.

Biografski podaci, najčešće šturi, svakako su neophodni u nastojanju da se istaknute točke jednog života međusobno povežu linijom životopisa. No, nikako nisu dovoljni za potpuno sagledavanje ličnosti, osobnosti čovjeka, pogotovo onoga koji se uzdigao iznad zastrašujuće osrednjosti svojeg vremena i okoline. Dakle, tek kao nužan slijed podataka neka bude navedeno: Stjepan Vuković rodio se u Zagrebu 12. 10. 1905. godine. Završio je osnovnu i učiteljsku školu pa se od 1928. do 1940. god. bavio svojim zvanjem. 1940. god. imenovan je upraviteljem Zavoda za odgoj djece Pahinsko. Zavodom rukovodi do 1946. god. kada prelazi na Mušku gimnaziju u Varaždinu. Prosvjetno-pedagošku službu napušta 3 godine kasnije te od 1949. god. postaje kustosom Prehistorijskog odjela Graskog muzeja Varaždin. Za rezultate postignute u svojim istraživanjima dobiva 1954. god. zvanje naučnog suradnika, cijeli niz priznanja i Orden rada II. reda. Prehistorijski, kasnije Arheološki odjel muzeja vodio je sve do pred kraj 1964. god. Tada odlazi u mirovinu i u potpunosti se posvećuje eksperimentalnoj arheologiji, temi koja ga je zaokupljala još kao mladog učitelja. Ova istraživanja, kao na žalost ni neke druge stručne radove, nije uspio dovršiti. Umro je u Varaždinu 15. 11. 1974. godine.

### *Arheolog prije svega*

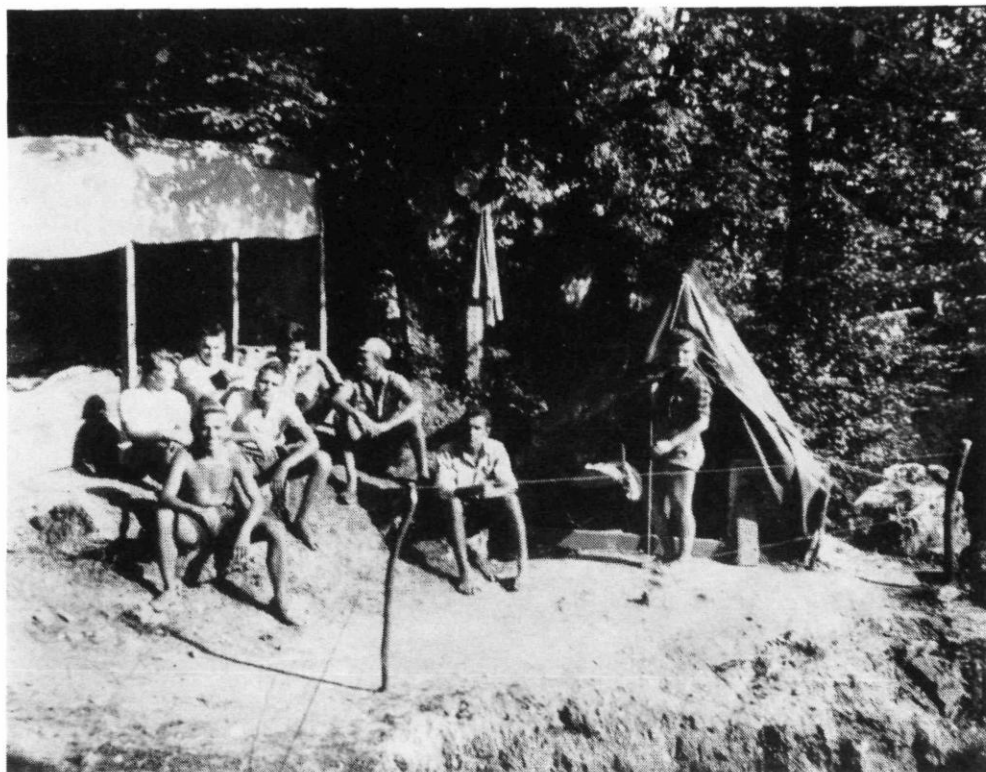
Kao mladi učitelj, svojim službovanjem vezan uz Hrvatsko zagorje, Stjepan Vuković je upravo u ovom zagorskom pejzažu tragao za odgovorima na pitanja o najstarijoj čovjekovoj prošlosti, o njegovoj borbi za opstanak, o povezanosti čovjeka i krajolika. Tražio je odgovore koji će ga dovesti do znanstvene istine. Iako istraživač koji preferira činjenice i materijalne dokaze te logici pušta da ga vodi do traženog rezultata, Vuković se nikada nije opirao užicima koje su mu nudile ljepote zagorskih brega. Štoviše, znao im se potpuno prepustiti. Ljubav prema krajoliku izvirala je iz ljepote prirode, a vodila je prema traženju prošlosti, traženju čovjeka i njegovih pradavnih korijena. Tako će već 1928. godine ovi krajevi dobiti istraživača svoje najstarije povijesti, čovjeka koji će, uz puno poštovanja D. Gorjanovića-Krambergera i njegovog istraživanja u Krapini, krenuti – prema Vindiji. Čuvši od mještana priče o špilji, mladi ju je učitelj uskoro posjetio. Njegovo oduševljenje ljepotom Vindije, isprepletano znatiželjom istraživača i ushićenjem sakupljača, slilo se u retke ispisane u staru bilježnicu:

**»Razdragan ljepotom spilje i njene romantične okolice, sjedio sam nasuprot njenom golemom ulazu i slušao šum potoka koji je iz doline dopirao do mene, dok su mi se glavom istodobno vrzle razne misli. Uspinjući se iz doline do ulaza spilje našao sam u vododerini puteljka nekoliko krhotina zemljanih posuda koje su po svemu odavale da potječu s posuda prethistorijskog čovjeka. Nisam naprosto htio sebi vjerovati da je to moguće. Zar da se ispunio davni moj san i ja stojim pred pravim pravcatim zakloništem prethistorijskog čovjeka.«**



Slika 1. – Ulaz u Vindiju, istraživanja 1947. g.

(dokumentacija AO GMV)



Slika 2. – Ispred Vindije. Đačka arheološka ekipa 50-tih godina (dokumentacija AO GMV)

Unatoč mišljenju D. Gorjanovića-Krambergera da je Vindija uništena ranijim »istraživanjima« diletanata i neodgovornih ljudi pa se ni ne mogu očekivati značajniji rezultati, sjeme interesa palo je na plodno tlo. Ogromna snaga entuzijazma tvrdoglavo praćenog uvjerenjem o ispravnosti odabranog puta i želja za ostvarenjem cilja jedinom pravom, znanstvenom metodom napajali su to sjeme. Njegov rast više ništa nije moglo spriječiti!

Gotovo 40 godina bili su slojevi Vindije i u njima ispisana čovjekova povijest glavni spiritus movens Vukovićeva istraživačkog rada. Čak i onda kada mu predmetom interesa postaju i novootkriveni lokaliteti Krč, Draguševac pa Punikve, još jedna špilja – Vilenica ili pak Kameni vrh, ljubav istraživača prema njegovoj špilji se ne gasi.

Neumorno je kročio svim skrivenim stazama ovog dijela domovine, peo se na vrhove Ivančice i Ravne gore, spuštao strmim padinama Kukelja, Cukovca, Želimora i Drenovca tražeći dokaze svojeg uvjerenja da su naši davni preci znali iskoristiti sve osobitosti ovog krajolika. Tu, dakle, moraju biti i tragovi njihova života. Stjepan Vuković ih je pronalazio i otkrivao i postepeno je, slažući mozaik prošlosti, ovom dijelu Hrvatske podario svijest o najstarijim, paleolitskim korijenima. Zagorje je tako postalo jedan od sinonima za hrvatski paleolit, a vrijeme će pokazati: ne samo za hrvatski... Istraživanja nalazišta starijeg kamenog doba Velike pećine, Vilenice, Zapadnih sedrenih stijena kod Var. Toplica, Severovog kamenoloma kod Vuglovca te paleolitske stanice na otvorenom u Punikvama Vukovića su osobito privlačila; vjerojatno zbog njegovih širokih interesa i provokativnosti koju su nudila istraživaču. Naime, paleolitičar po svojem



Slika 3. – Vukovićeve privatna zbirka, 1934. g.

(dokumentacija AO GMV)



Slika 4. – Mladi učitelj Stjepan Vuković sa svojom zbirkom, 1935. g.

(dokumentacija AO GMV)

osnovnom opredjeljenju S. Vuković nije se mogao, a niti htio oduprijeti porivu da se iskuša i u paleontologiji. A upravo su paleolitski lokaliteti pružali tu mogućnost. Uostalom, paleontologija je bila njegov drugi veliki interes već u onim danima kada je strašću pravog zaljubljenika u svojem domu u Ivancu počeo stvarati privatnu zbirku arheološkog i paleontološkog materijala. Uz konstantno nadopunjavanje novim nalazima, njihovim evidentiranjem i dokumentiranjem, zbirka je tokom desetak godina prerasla u značajnu kolekciju koja je 1938. god. našla svoje adekvatno mjesto – u Gradskom muzeju Varaždin. Tu će tvoriti respektabilnu jezgru oko koje će se graditi Prethistorijski, kasnije Arheološki odjel.

Da li se radi o slučajnosti, o sudbini jedne zbirke i njezinog stvoritelja ili o logičnom slijedu događaja, ali zbirka, sada muzejska, dobiva svojeg prvog kustosa. Stjepana Vukovića!

Kao najbolji poznavalac terena, sada već dugogodišnji istraživač arheološke prošlosti, paleolitičar i paleontolog, on s još većim zanosom nastavlja s istraživanjima. Upravo ga taj zanos stvara »osobenjakom« koji se prkosno uzdigao iznad prosječnosti svoje okoline. Jer, rijetki su u to vrijeme bili oni koji su shvaćali i cijenili rad čovjeka u gumenim čizmama i s fotoaparatom o ramenu. Ne zapostavljajući ni u jednom trenutku Vindiju, svoje prvo i najdraže nalazište, Vuković obrađuje materijal s raznih lokaliteta, rad na arheološkoj topografiji, osniva dačku arheološku ekipu, kompletira muzejsku dokumentaciju, vrši analize paleontoloških nalaza.



Slika 5. – Vuković s dačkom ekipom ispred Cerjanske jame kod Klenovnika, snimljeno 60-tih godina (dokumentacija AO GMV)



»Ovih dana povratila se arheološka ekipa Prehistorijskog odjela Gradskog muzeja sa svojem tradicionalnog, ferijalnog istraživanja spilje Vindije. Iako su neprestane kiše u mjesecu srpnju znatno ometale radove istraživanja, ono je ipak u potpunosti uspjelo. Napose se uspjelo sakupiti bogati osteološki materijal spiljskog medvjeda koji će poslužiti za detaljnija istraživanja morfoloških i sistematskih svojstava i omogućiti doći do podataka o ontogenetskom i filogenetskom razvoju spiljskog medvjeda na tlu našeg zavičaja. Uz nove nalaze alpskog svizca i dabra, osobiti nalaz čine čeljusti sjeverne lisice, koja može poslužiti kao jedan od najsigurnijih indikatora hladne temperature na Voći za dobe gornjeg diluvija.«

Dok se Krč, Draguševac, Velika pečina, Punikve, Malo Korenovo kao poznati lokaliteti danas često spominju u arheološkoj literaturi, postoje i ona druga nalazišta: podaci o njima za sada nalaze svoje mjesto tek u muzejskoj dokumentaciji, ali protijekom vremena raste im značaj kao putokazima prema kojima tražimo još poneki segment naše najdavnije prošlosti. Takva su mjesta tek naslućena ležišta arheološkog blaga. Jedan ljudski vijek bio je prekratak da ih sve otvori svjetlu nauke.

### *Geološka istraživanja*

Arheolog s dušom romantika, uvijek bi, na razmeđu mašte i znanstvene discipline, posezao za materijalnim potvrdama svojih pretpostavki. Upravo je tu i bila njegova najveća, orkanska snaga koja mu nikad nije dozvoljavala da odstupi. Svi putevi kojima bi krenuo vodili su uvijek samo naprijed. Vodili su doduše često preko vjetrometina nerazumijevanja, podsmjeha i ignorancije, ali osamljeni pješak s tih puteva ipak nije skretao. I put, koji ga je preko paleolita i paleontologije doveo do geologije, nakon dugogodišnjih se istraživanja primakao svojem cilju. Sam cilj u ono vrijeme nije na žalost dostignut, jer... rad je ostao tek u rukopisu:

»U dolini Rijeke, što se nalazi sjeverno od spilje Vindije, nalaze se miocenski vapnenci (obalne tvorevine) u čijim se stijenama nalaze uložene valutice kvarcita i kvarca u veličini od oraha do šake. Materijal ovih valutica posve odgovara kvarcnom i kvarcitnom materijalu iz kojeg su načinjeni kvarciti artefakti otkriveni u donjim slojevima spilje Vindije i njezinog pretpiljskog terena.«

I razne druge zabilješke o geološkim istraživanjima na području Punikva, u dolini željeznice, na Ivančici, Drenovcu, Kamenom Vrh u dio su bogatog nasljeđa koje nam je ostavljeno.

### *Etnografske bilješke*

Vodio ga je nepogrešiv osjećaj da u svojim zalaženjima u zabačene kutke zavičaja zabilježi sve ono što je odisalo starinom, neponovljivošću ili ljepotom prirode. Uz arheologiju, koja se ipak nametnula kao prva i najveća ljubav, bilo je mjesta ne samo u njegovom srcu već i u bilježnicama i na filmu također i za stare mlinove na Bistrici, skutrene seoske kućerke, tkalačke stanove. Kao evolucionist koji je itekako svjestan nezaustavljivih tokova, vječitih mijena i prolaznosti, Vuković je znao osjetiti onaj pravi, često i posljednji trenutak kada će svoj fotoapararat prinijeti oku i dragocjeni podatak pohraniti u memoriju budućnosti. Bismo li danas znali ono što je 1928. god. znao i ispričao Jakob Vajdić iz Jurketinca, a S. Vuković pribilježio?

»Tambure zovu bisernicu i bugariju.

Bisernici je slična dangubica. Lijepo izrađene dangubice nazivali su tugonice. Zašto se tako zove, nisu znali reći.«

I tako se među terenskim zapisima i skicama vezanim uz arheologiju mogu naći i dragocjeni podaci o narodnoj baštini. I ne samo to; u muzeju se našla i vrijedna zbirka kresila, danas već zaboravljenih pomagala za paljenje vatre, sakupljenih uglavnom u selima podno Ravne gore.



Slika 6. – Izrada plašča, Donja Višnjica

Snimio S. Vuković 1959. g. (?)  
(dokumentacija AO GMV)

### *Eksperimentalna arheologija*

Koliko je već puta dokazano da se nemirni duh istraživača ne može zadovoljiti već poznatim i prihvaćenim postavkama! Upravo njihova želja da proniknu u bit stvari, da kreću novim putevima u traženju svojih dokaza, da zaviruju i iza stražnje strane problema čini ih osebujnim ličnostima. Niti S. Vuković se nije mogao zadovoljiti tek podizanjem kamene sjekire s vlažne oranice. Nikako! Jer onaj neopisivi ushit arheologa kada prstima pažljivo otire blato s artefakta izbačenog iz dubine zemljinih slojeva uskoro smjenjuje cijeli niz pitanja: sirovina, tehnika izrade, alat, utrošeno vrijeme? I upravo ova pitanja odvela su Vukovića do jednog potpuno novog područja – eksperimentalne arheologije. Ova, tada kod nas nepoznata disciplina, začeta prvim Vukovićevim dokumentiranim eksperimentima još daleke 1931. god., sve do danas nije uspjela



Slika 7. – Plašč

Snimio S. Vuković u Donjoj Višnjici 1959. g. (?)  
(dokumentacija AO GMV)

postati metoda naše arheologije. Dočim, u svjetskoj se arheološkoj znanosti eksperiment odavno udomaćio. Štoviše s područja paleolitičke i neolitičke kamene produkcije nezaustavljivo se širi i na različite druge tehnologije kasnijih arheoloških razdoblja. A prije više od pola stoljeća jedan je vizionar, tjeran mislima daleko ispred onog vremena, na obali Drave skupljao valutice, bušio ih, polirao, pretvarao u kamene sjekire i pokraj skica zapisivao:

**»Sivi škrljavi glinenac, prudište rijeke Drave kod Varaždina. Brušeno na kremenom pijesku. Rad 4 dana. Godina 1932.«**

Stjepan Vuković bio je duboko uvjeren kako se u arheologiji često isključivo eksperimentom dolazi do odgovora na mnoga pitanja. Zato je smatrao da ova metoda mora postati opće prihvaćena u radu svakog arheologa jer zahvaljujući eksperimentu u arheologiji **»... otpast će sve ono što je stvoreno bujnom maštom i pukim pričama.«**



## SAŽETAK

Stjepan Vuković rođen je u Zagrebu 12. 10. 1905. godine. Po završetku osnovne i učiteljske škole službovao je po Hrvatskom zagorju gdje je uz svoj redoviti prosvjetno-pedagoški rad otkrivao arheološke i paleontološke lokalitete. Jedno od prvih nalazišta koje ga je potpuno zaokupilo bila je špilja Vindija pa će upravo ovdje u istraživanjima provesti mnoge ljetne mjesece od 1928. do 1967. god. Terenska istraživanja pratilo je i njihovo pedantno dokumentiranje. Veliki interes za najstariju prošlost ovih krajeva, mnogobrojni terenski obilasci i istraživanja doveli su i do formiranja bogate privatne zbirke. Vrijednost kolekcije uvećavala je njezina dokumentacija. Već 1938. godine Vukovićeva zbirka našla je svoje mjesto u Gradskom muzeju Varaždin pa je time stvorena okosnica Prehistorijskog, kasnije Arheološkog odjela.

Napustivši učiteljski poziv, S. Vuković se od 1949. god., kada prelazi u varaždinski muzej, mogao intenzivnije posvetiti terensko-istraživačkom radu. Tjeran velikim entuzijazmom i ogromnom energijom svestranog istraživača, uskoro otkriva cijeli niz lokaliteta koji neće ostati poznati samo u lokalnim okvirima već će svoje mjesto naći u hrvatskoj i srednjoeuropskoj arheologiji. Malo Korenovo, Krč i Draguševac – naselja eneolitske lasinjske kulture, Velika pećina, paleolitska stanica na otvorenom u Punikvama, špilja Vilenica, vila rustica kod Jalžabeta tek su neki od lokaliteta kojima je Vuković posvetio svoj dugogodišnji rad. U mnogostrukosti svojih interesa pažnju je usredotočio i na paleontološka te geološka istraživanja, a u bogatoj ostavštini nalazimo i dragocjenu dokumentaciju o etnografskoj baštini Zagorja. Svojim bilješkama i fotoaparatom nastojao je sačuvati svaku vrijednost, starinu ili rijetkost na koju bi naišao prilikom terenskih istraživanja.

Još kao mladi učitelj i kolekcionar Vuković je u svoja prva istraživanja počeo uvoditi eksperiment shvativši da je upravo to metoda kojom će doći do mnogih odgovora. Eksperimentalnom arheologijom upotpunjavao je prehistorijsku. Odlaskom u mirovinu, od 1965. godine intenzivnije se posvetio eksperimentu u službi arheologije, no taj rad nije uspio dovršiti. Jedna faza istraživanja ipak je zaokružena objavom rezultata do kojih je došao eksperimentima te pripremom zapažene izložbe 1974. god.

Umro je kratko iza toga, 15. 11. iste godine.

U bogatoj ostavštini bilježaka, članaka, negativa, skica i fotografija sačuvan je neumorni i nemirni duh vječitog tragača za najstarijim korijenima čovjeka i zavičaja.

A u dvorani **njegove** Vindije jeka će uvijek pronositi ime svojeg prvog istraživača.

## STJEPAN VUKOVIĆ – ANLÄBLICH DES 90. GEBURTSTAGES

### Zusammenfassung

Stjepan Vuković wurde in Zagreb am 12. 11. 1905. geboren. Als junger Lehrer arbeitete er in Hrvatsko Zagorje (Nordwestkroatien) und entdeckte zählige archäologische und paläontologische Fundplätze, sammelte Funde, stellte eine unfassende Dokumentation zusammen, erforschte die älteste Geschichte des Menschen in dieser Gegend. Die Höhle Vindija, nach vielen Jahren seiner Ausgrabungen und Forschungsarbeiten eine der bedeutendsten Höhlen Europas, war seine liebste Fundstelle. Er erforschte sie bis 1964. als er in den Ruhestand trat.

1938. wurde seine reiche Privatsammlung zum Kern der neugegründeten Prähistorischen (später Archäologischen) Abteilung des Stadtmuseums Varaždin.

Von 1949. ist Stjepan Vuković als Kustos der Prähistorischen Abteilung im Museum tätig und so konnte er sich nun völlig der Gelendebegungen und Ausgrabungen widmen. Malo Korenovo, zwei Fundstellen der Lasinja-Kultur – Krč und Draguševac –, Höhle Mačkova pećina, paläolithische Station in Punikve, Villa rustica in der Nähe von Jalžabet – das sind nur einige

von vielen Fundplätzen die er entdeckte und erforschte. Nebst der Archäologie befasste er sich auch mit Geologie, Paläontologie, Volkskunde, worüber man viele wertvolle Angaben in seiner ausserordentlich reichen und exakt geführten Dokumentation findet.

Noch als junger Lehrer und sozusagen Anfänger in der wissenschaftlicher Arbeit, war er der Bedeutung des Experimentes in der Archäologie völlig bewusst. Experiment als Forschungsmethode, die zu vielen Antworten führt, war schon in 30. Jahren sein Lieblingsthema. »EXPERIMENTALARCHÄOLOGIE«, seine grosse, bewundernswerte Ausstellung, die er, schon im Ruhestand, mit Liebe aber auch mit Beharrlichkeit eines echten Wissenschaftlers 1974. vorbereitetete, war leider auch sein Abschied von Archäologie. Stjepan Vuković starb am 15. 11. 1974.

## BIBLIOGRAFIJA

### RADOVI U STRUČNIM I ZNANSTVENIM ČASOPISIMA

1932.

Spilja Vindija, *Priroda* 22/2, Zagreb, 59.

1935.

Istraživanje prehistorijskog nalazišta spilje Vindije kod Voće, Spomenica Varaždinskog muzeja 1925–1935, Varaždin, 73.–80.

1937.

Dva dosad nepoznata artefakta iz Krapine, *Priroda* 27/1, Zagreb, 23.–24.

1949.

Prehistorijsko nalazište spilje Vindije, *Historijski zbornik* 2, Zagreb, 243.–249.

1950.

Paleolitska kamena industrija spilje Vindije, *Historijski zbornik* 3, Zagreb, 241.–256.

1953.

Pećina Vindija kao prehistorijska stanica, *Speleolog* 1, Zagreb, 15.–23.

Izveštaj o radu Prehistorijskog odjela Gradskog muzeja u Varaždinu, *Vijesti društva muzejskih i konzervatorskih radnika Hrvatske* 2/2, Zagreb, 28.–29.

Istraživanje pretpečinskog terena špilje Vindije, *Speleolog* 2, Zagreb, 23.–28.

Ostaci neolitičkih nalazišta Draguševac i Krč, *Peristol* 1, Zagreb, 135.–141.

1957.

Vrpčasta keramika spilje Vindije, *Arheološki vestnik* 8/1, Ljubljana, 32.–47.

Tragovi spiljskog medvjeda i kulture ljudi paleolitskog doba na teritoriju Varaždinskih Toplica, *Arheološki vestnik* 8/2, Ljubljana, 119.–129.

Sjeverni predjeli Hrvatskog Zagorja u dalekoj prošlosti, *Zagorski kalendar*, Zagreb, 130.–134.

Prehistorijski odjel Gradskog muzeja u Varaždinu, *Muzeji sjeverne Hrvatske*, Varaždin, 21.–22.

1958.

Arheološko-paleontološko istraživanje spilje Vindije u godini 1955., *Starinar* NS 7–8 (1956–1957), Beograd, 229.–230.

Pokusno istraživanje neolitskog nalazišta Malo Korenovo, *Starinar* NS 7–8 (1956–1957), Beograd, 231.–232.

1959.

Arheološko-paleontološko istraživanje spilje Vindije u godini 1959., *Arheološki pregled* 1, Beograd, 3.–6.

1960.

Spilja Vindija – Voća Donja, Varaždin, *Arheološki pregled* 2, Beograd, 7.–10.

1961.

Mezolitska kamena industrija špilje Vindije, *Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin* 1, Varaždin, 9.–32.

1962.

Prikaz zbirki Prehistorijskog odjela Gradskog muzeja Varaždin, 6. Plenum prirodoslovne sekcije Saveza muzejskih društava Jugoslavije, Zagreb, 72.–74.

Prilog špilje Vindije rješavanju kronologije krapinskog diluvija, *Arheološki radovi i rasprave* 2, Zagreb 7.–18.

1962–1963.

Istraživanje paleolitskog lokaliteta špilja Vilenica u godini 1962., *Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin* 2–3, Varaždin, 5.–22.

Paleolitska kamena industrija nalazišta Punikve kod Ivanca, *Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin* 2–3, Varaždin, 23.–30.

1963.

Vilenica, Moždenec, Novi Marof – paleolitska stanica, *Arheološki pregled* 5, Beograd, 10.–12. Hrvatsko Zagorje u prehistoriji, *Naše planine* 9–10, Zagreb, 225.–228.

1967.

Donjepaleolitska oruđa od valuča tipa »Pebble Tool« na području sjevernog dijela Hrvatskog Zagorja, *Arheološki vestnik* 18, Ljubljana, 9.–25.

Koštani artefakti veldenske kulture spilje Vindije, *Arheološki radovi i rasprave* 4–5, Zagreb, 69.–77.

1970.

Gravetijen spilje Vindije s osvrtom na gravetijen s područja sjeverne Italije, slovenskog krasi i obale Istre, *Adriatica praehistorica et antiqua*, Zagreb, 31.–46.

1971.

Prilog poznavanju etnografskog materijala iz Čučerja u 1971. godini, *Bosiljak* 1896–1971, 75. godišnjica hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva »Bosiljak«, Zagreb.

Osvrt na članak M. Fulira »Osvrt na položaj današnjeg Varaždina u nizu nekadašnjih rimskih postaja (u GMV, Varaždin, 1970), *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* 22/1, Zagreb.

1973.

Eksperiment u prehistorijskoj arheologiji, *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske* 22/2, Zagreb, 22.–26.

1974.

Experiments in Drilling Holes in Stones, *Calgary Archaeologist* 2, Calgary, 20.–22.

## ČLANCI OBJAVLJENI U DNEVNOM I TJEDNOM TISKU

1932.

Novi prehistorijski nalazak u okolici Ivanca, *Varaždinske novosti* 148 (6. X.).

1935.

Spilja Vindija kao prehistorijsko naselje, *Varaždinske novosti* 292.–294 (4. VII – 18. VII).

1938.

Rad muzealnog društva, *Hrvatsko jedinstvo* 51 (1. X).

1953.

Arheološka istraživanja našega kraja – naša zavičajna toponomastika, *Varaždinske vijesti* 403 (26. XI).

1954.

Neolitska grobnica u spilji Vindiji, *Varaždinske vijesti* 408 (1. I).  
Stara brvnara iz davnih vremena, *Varaždinske vijesti* 429 (27. V).

Dobri rezultati u Vindiji, *Varaždinske vijesti* 444 (9. IX).

1955.

Geološka građa našega zavičaja. Povodom izložbe u Prehistorijskom odjelu Gradskog muzeja, *Varaždinske vijesti* 462 (13. I).

Bogata nalazišta ostataka mamuta (podvodna istraživanja Bednje), *Varaždinske vijesti* 474 (7. IV).

Nadeni ostaci spiljskog lava, *Varaždinske vijesti*, 492 (11. VIII).

1956.

Osvrt na izložbu »Razvoj keramike« Prehistorijskog odjela u Tjednu muzeja, *Varaždinske vijesti* 556 (25. X).

1957.

Blago Vindije, *Varaždinske vijesti* 614 (5. XII).

1958.

Neobična zmija u Želimoru!, *Varaždinske vijesti* 632 (10. IV). Najveća spilja Hrvatskog Zagorja iskopana ljudskom rukom, *Varaždinske vijesti* 637 (15. V).

Tridesetogodišnjica istraživanja poznate špilje Vindije, *Varaždinske vijesti* 652 (28. VIII).  
Kako su naši djedovi dobivali vatru, *Varaždinske vijesti* 666 (4. XII).

1959.

U Motičnjaku otkrivena dva rimska groba, *Varaždinske vijesti* 708 (23. X).

Istraživanja u spilji Vindiji dala lijepe rezultate. Osvrt na paleontološka i arheološka istraživanja na području Varaždinskog kotara, *Varaždinske vijesti* 709–710 (1. XI i 8. XI).

1960.

Dobri rezultati, živahna arheološka djelatnost na području našeg kotara, *Varaždinske vijesti* 767 (3. XI).

Prehistorija na području današnjeg Varaždina, *Varaždinske vijesti* 775 (29. XII).

1961.

Zanimljivo otkriće kod Novog Marofa. Tragovi iz kamenog doba, *Varaždinske vijesti* 796 (25. V).

Prvi lovci i njihova oružja. Iz prethistorije našega kraja, *Varaždinske vijesti* 814 (28. IX).

1964.

Prethistorija na području današnjeg Varaždina, *Varaždinske vijesti* 989 (6. VI).

Vrijedna izložba. Neolit s područja Varaždinskog kotara, *Varaždinske vijesti*, 989 (6. VI).

1966.

Najstarije rukotvorine u Jugoslaviji, *Vjesnik* 6937 (12. VI).

Kosti mamuta u dolini Bednje, *Vjesnik* 6943 (18. VI).

Djelo arheologa i učenika, *Vjesnik* 6591 (26. VI).

Arheološko otkriće u Hrvatskom zagorju, *Vjesnik* 6994 (8. VIII).

1968.

Fantastično arheološko otkriće, *Varaždinske vijesti* 1214 (6. III).

Otkriven lunarni kalendar ljudi ledenog doba star najmanje 30.000 godina, *Varaždinske vijesti* 1216 (20. III).

Panov izvor, *Varaždinske vijesti* 1220 (17. IV).

Ostaci starog grada Kamenice, *Varaždinske vijesti* 1219 (10. V).

Najstariji tragovi ljudske kulture otkriveni do danas na tlu Jugoslavije potječu iz okolice Varaždina, *Varaždinske vijesti* 1224 (22. V).

1971.

Stara brvnara iz Maruševca, *Varaždinske vijesti* 1376. (13. III).

Rezbar narodnih rukotvorina Gjura Kanjir, *Varaždinske vijesti* 1368. (20. III).

Stara brvnara iz zaselka Horvati, *Varaždinske vijesti* 1369. (27. III).

Stari dvorac Ivanec, *Varaždinske vijesti* 1370. (3. IV).

Kuća sagrađena od kamena i gline, *Varaždinske vijesti* 1371. (10. IV).

Rekonstrukcija neolitske zemunice, *Varaždinske vijesti* 1372. (17. IV).

Vulkanski čunj Kameni vrh, *Varaždinske vijesti* 1373. (24. IV).

Farma barske nutrije u Ludbregu, *Varaždinske vijesti* 1374. (8. V).

Spilja Vindija, *Varaždinske vijesti* 1375. (15. V).

Ratarsko oruđe prethistorije, *Varaždinske vijesti* 1376. (22. V).

Nalazi mamuta, *Varaždinske vijesti* 1377. (29. V).

Bivši dvorac Oršić-osnovna škola Jurketinec, *Varaždinske vijesti* 1378. (5. VI).

Bivša arheološka dačka ekipa Gimnazije Varaždin, *Varaždinske vijesti* 1379. (12. VI).

Varaždinske Toplice, *Varaždinske vijesti* 1380. (19. VI).

Stara kurija zavoda Pahinsko – muzičar N. Faller, *Varaždinske vijesti* 1381. (26. VI).

Bijeli pil u polju nedaleko Nove Vesi. Spomenik kuge, *Varaždinske vijesti* 1382. (3. VII).

Mlinovi potoka Bistrica kod Ivanca, *Varaždinske vijesti* 1383. (10. VII).

Stara grobnica spilje Vindije, *Varaždinske vijesti* 1384. (17. VII).

V. Proskurnjak – graditelj glazbenih instrumenata, *Varaždinske vijesti* 1385. (24. VII).

Spiljski medvjed, *Varaždinske vijesti* 1386. (31. VII).

Bušilica za kamen iz doba neolita, *Varaždinske vijesti* 1387. (7. VIII).

Geološka grada s područja okolice Varaždina, *Varaždinske vijesti* 1388. i 1389. (14. VIII. i 21. VIII).

Donja čeljust čovjeka dobe neolita, *Varaždinske vijesti* 1390. (28. VIII).



Mogile s područja okolice Varaždina, Varaždinske vijesti 1391. (4. IX).

Nalaz spiljskog lava – spilja Vindija, Varaždinske vijesti 1392. (11. IX).

Reljef i prehistorijski nalaz okolice Varaždina, Varaždinske vijesti 1393. (18. IX).

Primljeno: 1995-4-10